

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”
ПОЛТАВСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

**ПЛАНИ
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ”**

Полтава
2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”
ПОЛТАВСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

**ПЛАНИ
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ”**

**(галузь знань 0304 “Право,”
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”)**

для студентів заочної форми навчання

**Полтава
2012**

Плани семінарських занять з навчальної дисципліни “Конституційне право України” (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”, напрям підготовки 6.030401 “Правознавство”) для студентів заочної форми навчання / уклад.: І. К. Полховська. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 22 с.

У к л а д а ч І. К. Полховська

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 7 від 10.09.2012 р.)*

ВСТУП

Навчальна дисципліна “Конституційне право України” є базовою при підготовці фахівців за спеціальністю “Правознавство”. Сучасне конституційне право – це галузь права, яка закріплює основні засади демократії, правовий статус особи та організацію державної влади і місцевого самоврядування. В умовах становлення України як демократичної, соціальної, правової держави вивчення цієї навчальної дисципліни має особливе значення та дає студентам широкий діапазон світоглядних уявлень із найбільш важливих політико-правових проблем розвитку нашої держави: 1) становлення конституціоналізму в Україні на демократичних засадах; 2) забезпечення прав людини і громадянина; 3) реалізації народовладдя; 4) формування дієздатних структур громадянського суспільства. Це важливо для формування у студентів сучасної політико-правової культури, поваги до Конституції України як важливої соціальної і політичної цінності, до конституційного законодавства в цілому. Сприяє цьому засвоєнню світових цінностей конституціоналізму, вітчизняного державно-правового досвіду з урахуванням практики інших країн.

Головна мета семінарських занять – допомогти студентам при самостійному оволодінні навчальною дисципліною “Конституційне право України”, а також забезпечити глибоке засвоєння найбільш важливих та складних питань, виробити навички формулювання і чіткого викладення думки.

Під час підготовки до семінару слід опрацювати рекомендовану літературу, занотувати основні положення. Обговорення питань на заняттях відбувається у формі вільної дискусії. Студенти можуть ставити питання викладачеві, один одному, доповнювати, уточнювати відповіді.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Основні засади конституційного ладу України

П л а н

1. Поняття “конституційний лад України” та система його засад.
2. Співвідношення державного та народного суверенітетів у конституційному праві України.
3. Конституційні засади міжнародної діяльності та міжнародні договори.
4. Конституційна характеристика України як демократичної і соціальної держави.
5. Україна як правова держава. Принцип верховенства права як складова конституційного ладу України.
6. Принцип народовладдя, форми його реалізації.
7. Конституційний принцип поділу влади і його втілення в державно-правовій практиці України.
8. Правовий статус мов в Україні.

Список нормативних актів та літератури

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 50. – Ст. 3381.

Про засади державної мовної політики: Закон України від 03.07.2012 р. № 5029-VI // Там же. – 2012. – № 61. – Ст. 2471.

Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.

Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI // Там же. – 2010. – № 40. – Ст. 527.

Рішення Конституційного Суду України від 14.12.1999 р. № 10-рп/99 (справа про застосування української мови) // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 4. – Ст. 125.

Рішення Конституційного Суду України від 05.10.2005 р.

№ 6-рп/2005 (справа про здійснення влади народом) // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 41. – Ст. 2605.

Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 р. № 15-рп/2004 (справа про призначення судом більш м'якого покарання) // Там же. – 2004. – № 45. – Ст. 2975.

Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права / Ю. Г. Барабаш. – Х.: Право, 2008. – 220 с.

Веніславський Ф. Взаємодія гілок державної влади як принцип основ конституційного ладу України / Ф. Веніславський // Право України. – 1998. – № 1. – С. 36-38.

Козюбра М. Верховенство права: українські реалії та перспективи / М. Козюбра // Там же. – 2010. – № 3. – С. 6-18.

Колісник В. Правове регулювання мовних відносин в Україні та проблеми його подальшого удосконалення / В. Колісник // Вісн. Акад. прав. наук України. – 1998. – № 4. – С. 81-91.

Прієшкіна О. В. Україна як демократична держава: конституційно-правова характеристика / О. В. Прієшкіна // Держава і право. Юрид. і політ. науки. – 2005. – Вип. 30. – С. 185-190.

Селіванов А. Суверенітет народу і його забезпечення публічною владою / А. Селіванов // Право України. – 2009. – № 11. – С. 66-72.

Скрипнюк В. Конституційно-правові основи взаємодії органів державної влади і забезпечення верховенства права / В. Скрипнюк // Там же. – 2010 – № 3. – С. 80-87.

Ткаченко Є.В. Поняття державної мови / Є. В. Ткаченко // Підприємництво, госп-во, право. – 2006. – № 8. – С. 21-24.

Тодыка Ю. Н. Основы конституционного строя Украины / Ю. Н. Тодыка. – Х.: Факт, 1999. – 176 с.

Яковюк І. В. Соціальна держава: до визначення змісту поняття / І. В. Яковюк // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2001. – № 3 (26). – С. 37-47.

Тема 2. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні

П л а н

1. Походження конституційних прав і свобод. Покоління прав людини.
2. Міжнародні стандарти в галузі прав людини.
3. Система конституційних прав і свобод.
4. Рівність прав, свобод та обов'язків як конституційний принцип.
5. Конституційні обмеження реалізації прав людини.

Список нормативних актів та літератури

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 13. – Ст. 270.

Загальна декларація прав людини. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права // Права людини. Міжнародні договори України. – К.: Наук. думка, 1992.

Барабаш Ю. Г. Правова політика у сфері прав людини: шляхи підвищення ефективності / Ю. Г. Барабаш // Право України. – 2009. – № 4. – С. 55-62.

Карпачова Н. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод – основа формування європейських стандартів прав і свобод людини в Україні / Н. Карпачова // Там же. – 2010. – № 10. – С. 24-47.

Кушніренко О. Г. Права і свободи людини і громадянина / О. Г. Кушніренко, Т. М. Слінько. – Х.: Факт, 2001.

Полховська І. К. Конституційний принцип рівності людини і громадянина в Україні: моногр. / І. К. Полховська. – Полтава: Полтав. літератор, 2009.

Рабінович П. М. Межі здійснення прав людини (загально-теоретичний аспект) / П. М. Рабінович // Вісн. Акад. прав. наук України. – 1996. – № 6. – С. 16-18.

Тодыка Ю. Н. Конституційно-правовий статус человека и громадянина в Україні / Ю. Н. Тодыка, О. Ю. Тодыка. – К.: Вид. Дім Ін Юре, 2004.

Література до усіх тем курсу

Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Х.: Право, 2011. – 1128 с.

Конституційне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Ю. М. Тодики і В. С. Журавського. – К.: Ін Юре, 2002. – 544 с.

Конституційне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Конституційне право України як провідна галузь права.
2. Поняття, предмет і метод конституційного права України як галузі права.
3. Система конституційного права України.
4. Конституційно-правові відносини та їх структура.
5. Загальна характеристика суб'єктів конституційного права.
6. Джерела галузі конституційного права України.
7. Поняття сучасного конституціоналізму та його елементи.
8. Головні етапи розвитку українського конституціоналізму.
9. Поняття та сутність конституції. Функції конституції.
10. Класифікація конституцій.
11. Розробка і прийняття Конституції України 28 черв. 1996 р.
12. Конституційний процес на сучасному етапі.
13. Юридичні властивості конституції.
14. Загальна характеристика Конституції України 28 черв. 1996 р.
15. Порядок внесення змін до Конституції України.
16. Форми захисту Конституції України.
17. Поняття конституційного ладу України та система його засад.
18. Співвідношення державного і народного суверенітетів у конституційному праві.
19. Україна як правова держава. Принцип верховенства права як складова конституційного ладу України.
20. Конституційний принцип поділу влади і його втілення в державно-правовій практиці України.
21. Україна як соціальна держава: конституційно-правовий аспект.
22. Україна як демократична республіка.
23. Принцип народовладдя, форми його реалізації.

24. Конституційні засади політичної та економічної системи України.
 25. Конституційні засади міжнародної діяльності.
 26. Правовий статус мов в Україні.
 27. Поняття, види та підстави конституційно-правової відповідальності.
 28. Конституційно-правові санкції.
 29. Види державних символів України, їх стислий опис та порядок використання.
 30. Конституційний лад та громадянське суспільство.
 31. Поняття та види громадських об'єднань.
 32. Конституційно-правовий статус політичних партій: поняття, порядок легалізації, права, відповідальність.
 33. Конституційний статус релігійних організацій.
 34. Поняття та види інформації.
 35. Конституційний статус засобів масової інформації.
- Види ЗМІ.
36. Право на доступ до публічної інформації та особливості його реалізації.
 37. Права та гарантії діяльності журналістів.
 38. Види правового статусу особи.
 39. Поняття конституційного статусу людини та громадянина.
 40. Принципи конституційного статусу людини.
 41. Походження конституційних прав і свобод. Покоління прав людини.
 42. Міжнародні стандарти в галузі прав людини.
 43. Класифікація прав і свобод людини і громадянина.
 44. Конституційні обмеження реалізації прав людини.
 45. Основні політичні права і свободи громадян України.
 46. Основні економічні, соціальні, екологічні і культурні права людини і громадянина.
 47. Конституційні гарантії прав людини.
 48. Конституційні обов'язки людини і громадянина.
 49. Конституційно-правовий статус національних меншин.

50. Поняття громадянства: загальна характеристика. Основні особисті права і свободи людини і громадянина і їх загальна характеристика.

51. Принципи громадянства України.

52. Підстави та порядок набуття громадянства України.

53. Порядок та умови прийняття до громадянства України.

54. Підстави та порядок припинення громадянства України. Порядок та умови виходу з громадянства України.

55. Процедури з питань громадянства України.

56. Поняття, категорії іноземців та особливості їх правового статусу.

57. Основні права, свободи та обов'язки іноземців та осіб без громадянства.

58. Особливості юридичної відповідальності іноземців та осіб без громадянства в Україні.

59. Поняття та особливості правового статусу біженців та осіб, які потребують тимчасового чи додаткового захисту.

60. Поняття надзвичайного стану, умови його введення і припинення.

61. Заходи, що використовуються в умовах надзвичайного стану.

62. Конституційні гарантії прав особи в умовах надзвичайного стану.

63. Форми безпосередньої демократії в Україні та їх закріплення в конституційному законодавстві.

64. Поняття та види референдумів в Україні.

65. Предмет референдуму.

66. Порядок ініціювання референдумів та їх призначення (проголошення) компетентними органами влади.

67. Юридична сила рішень, прийнятих на референдумі.

68. Загальна характеристика виборчого права.

69. Типи виборчих систем. Виборча система в Україні.

70. Конституційні принципи виборчого права в Україні.

71. Суб'єкти та етапи виборчого процесу.

72. Конституційний статус Верховної Ради України як парламенту, його склад та структура.

73. Конституційна регламентація функцій парламенту України.
74. Загальна характеристика законодавчого процесу. Акти парламенту.
75. Основні форми діяльності Верховної Ради України.
76. Правовий статус Уповноваженого Верховної Ради з прав людини.
77. Рахункова палата як спеціалізований орган парламентського контролю.
78. Конституційний статус народного депутата України. Набуття та припинення ним повноважень.
79. Права та обов'язки народного депутата України.
80. Гарантії діяльності народного депутата України. Депутатська недоторканність.
81. Особливості правового статусу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та депутатів місцевих рад.
82. Конституційний статус Президента України.
83. Функції і повноваження Президента України. Акти Президента.
84. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України.
85. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
86. Поняття виконавчої влади та система її органів.
87. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
88. Центральні органи виконавчої влади.
89. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій.
90. Конституційні засади судової системи України.
91. Порядок формування Конституційного Суду України.
92. Повноваження Конституційного Суду України. Акти Суду.
93. Статус судді Конституційного Суду України.
94. Поняття та система адміністративно-територіального устрою України, його принципи.

95. Принцип унітаризму та його закріплення в Конституції України. Ознаки унітарної держави.
96. Поняття та особливості автономії в унітарній державі.
97. Конституційно-правовий статус АРК.
98. Загальна характеристика Конституції АРК.
99. Система органів влади АРК та їх компетенція.
100. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим.
101. Поняття місцевого самоврядування та його система.
102. Гарантії місцевого самоврядування.

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Автономія (адміністративно-територіальної одиниці) – особливий правовий статус адміністративно-територіальної одиниці, що полягає, як правило, в існуванні системи органів влади автономії та власного предмета відання автономії. У складі України існує напівполітична територіальна автономія – Автономна Республіка Крим.

Адміністративно-територіальний устрій – це обумовлена географічними, історичними, економічними, етнічними, соціальними, культурними та іншими чинниками організація території держави з її поділом на складові частини – адміністративно-територіальні одиниці, відповідно до яких будується система державних органів і система органів місцевого самоврядування, а також принципи та методи взаємовідносин центральних та місцевих органів державної влади та органів державної влади з органами місцевого самоврядування.

Апатриди (аполіди) – (грец. заперечна частка “а” + patris (patridos); від patria – батьківщина, вітчизна) – особа без громадянства. Особа без громадянства – це особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Безоплатна правова допомога – правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Біженець – особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Біпатриди (біполіди) – (від лат. bis – двічі + грец. patris (patridos) – батьківщина, вітчизна) – особи, що мають громадянство двох чи більше держав, тобто подвійне громадянство.

Вето (Президента України) – рішення Президента України, яке означає його відмову в підписанні закону, прийнятого Верховною Радою України. У випадку застосування права вето Президент повертає закон до Верховної Ради України із своїми вмотивованими пропозиціями.

Виборча квота – кількість голосів виборців, яка необхідна для отримання одного депутатського мандату.

Виборча система – (у широкому розумінні) система правовідносин, що виникають в процесі формування представницьких органів влади; (у вузькому розумінні) принцип, за яким розподіляються мандати представницького органу.

Виборче право – (в об'єктивному сенсі) сукупність конституційно-правових норм, які регулюють відносини, що виникають у процесі формування представницьких органів влади; (у суб'єктивному сенсі) право громадян України обирати та бути обраними до представницьких органів влади.

Виборчий бар'єр – мінімальна кількість голосів виборців (у відсотковому відношенні), яку необхідно отримати політичній партії (виборчому блоку політичних партій), для участі у розподілі депутатських мандатів.

Гарантії конституційних прав і свобод – умови, прийоми, способи і засоби, за допомогою яких забезпечується реалізація прав та свобод, виконання обов'язків людини і громадянина, та їх охорона від незаконних обмежень та посягань.

Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи.

Громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних,

зокрема, економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

Громадянство України – правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій прояв у їх взаємних правах та обов'язках.

Депутатський запит – це вимога народного депутата, народних депутатів чи комітету Верховної Ради України, яка заявляється на сесії Верховної Ради України до органів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форм власності, дати офіційну відповідь з питань, віднесених до їх компетенції.

Депутатське звернення – викладена в письмовій формі пропозиція народного депутата, звернена до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян, здійснити певні дії, дати офіційне роз'яснення чи викласти позицію з питань, віднесених до їх компетенції.

Депутатська недоторканність – гарантія діяльності народного депутата України, яка полягає в особливому порядку притягнення депутата до кримінальної відповідальності, його затримання та арешту.

Державна мова – закріплена законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, установах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики тощо.

Державні символи – закріплені Конституцією та законами офіційні знаки чи звукові вирази, які в лаконічній формі відображають національно-державні та історико-культурні ідеї народу і символізують суверенітет держави.

Державний суверенітет – політико-юридична властивість державної влади, яка означає її верховенство в середині держави та незалежність у зовнішніх зносинах.

Законодавчий процес – система взаємопов’язаних процедур по розгляду та прийняттю законопроекту Верховною Радою України, підписанню та оприлюдненню прийнятого закону.

Законодавча ініціатива – право визначених Конституцією України органів влади та посадових осіб на внесення на розгляд до Верховної Ради України проекту закону України.

Засади конституційного ладу – базові конституційні принципи, які зумовлюють сутність конституційного ладу в цілому, визначають оптимальне співвідношення державної влади з громадянським суспільством, правами і свободами людини і громадянина.

Запит на інформацію – це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні.

Імпічмент Президенту України – визначена Конституцією та законами України процедура дострокового припинення повноважень Президента України у разі вчинення ним державної зради чи іншого злочину.

Іноземець – особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

Конституційне право України – сукупність правових норм, які закріплюють та регулюють найбільш важливі основоположні суспільні відносини: засади конституційного ладу, права, свободи та обов’язки людини і громадянина, форми безпосередньої демократії, засади організації та функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, територіальний устрій.

Конституційний контроль – одна із функцій Конституційного Суду України, яка полягає у перевірці на відповідність Конституції України актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Конституційний лад – цілісна система закріплених в Конституції політико-правових відносин і інститутів, підпорядкованих безумовним моральним і гуманістичним вимогам, що визначають устрій держави та суспільства.

Конституційні обов'язки – це закріплені Конституцією України вид і міра необхідної, обов'язкової поведінки людини і громадянина, що спрямована на забезпечення інтересів суспільства, держави, інших людей і за недотримання яких настає юридична відповідальність.

Конституційне право (у суб'єктивному розумінні) – це визнана державою і закріплена в Конституції можливість обирати кожною особою вид і міру своєї поведінки або користуватися певними благами для задоволення своїх інтересів.

Конституційне право на свободу – це вид і міра конституційно допустимої поведінки людини, яка припускає більш широкий діапазон можливостей вибору нею варіантів своєї поведінки.

Конституційно-правовий статус особи – це правове положення особи у суспільстві і державі, сукупність її прав, свобод, обов'язків і законних інтересів, що визнаються і гарантуються державою і закріплені в Конституції України.

Конституціоналізм – сукупність конституційних ідей, теорій та концепцій, які обґрунтовуються вченими-конституціоналістами та які покладені в основу сучасного конституційно-правового регулювання суспільних відносин.

Конституція – Основний Закон суспільства і держави, нормативно-правовий акт найвищої юридичної сили, що приймається народом на референдумі або від імені народу представницьким органом влади і закріплює, встановлює та регулює основоположні суспільні відносини в усіх сферах державного і суспільного життя.

Контрасигнація – процедура погодження прийнятих Президентом України актів Прем'єр-міністром України та відповідальним міністром, яка є обов'язковою для набрання чинності актами у визначених Конституцією випадках.

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Надзвичайний стан – це передбачений Конституцією України особливий правовий режим діяльності державних органів, органів місцевого та регіонального самоврядування, підприємств, установ і організацій, який тимчасово допускає встановлені цим Законом обмеження в здійсненні конституційних прав і свобод громадян, а також прав юридичних осіб та покладає на них додаткові обов'язки.

Народний суверенітет – це виключне право народу України (громадян України всіх національностей) на всю повноту публічної влади, яке він може реалізувати як безпосередньо (шляхом виборів та референдуму), так і через органи державної влади та місцевого самоврядування.

Національна меншина – це група громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою.

Натуралізація (від франц. *naturaliser*, від лат. *naturalis* – природний) – набуття громадянства держави іноземним громадянином або особою без громадянства шляхом подання клопотання на ім'я глави держави або іншого вищого органу державної влади.

Об'єднання громадян – це добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод.

Омбудсман – посадова особа (орган влади), основною функцією якої є здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав та свобод. В Україні – це Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Опταція (опціон) (від лат. *optatio* – бажання) – добровільний вибір громадянства особами, що мають громадянство двох чи більше держав, при переході з території однієї країни до іншої.

Особа, яка потребує додаткового захисту, – особа, яка не є біженцем відповідно до Конвенції про статус біженців 1951 р. і Протоколу щодо статусу біженців 1967 р., але потребує захисту, оскільки така особа змушена була прибути в Україну або залишитися в Україні внаслідок загрози її життю, безпеці чи свободі в країні походження через побоювання застосу-

вання щодо неї смертної кари або виконання вироку про смертну кару чи тортури, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Особи, які потребують тимчасового захисту, – іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають на території країни, що має спільний кордон з Україною, які масово вимушені шукати захисту в Україні внаслідок зовнішньої агресії, іноземної окупації, громадянської війни, зіткнень на етнічному ґрунті, природних чи техногенних катастроф або інших подій, що порушують громадський порядок у певній частині або на всій території країни походження.

Парламент – загальнонаціональний представницький орган, що формується на всенародних виборах, основними функціями якого є прийняття законів України, контроль за їх виконанням та призначення (звільнення) вищих посадових осіб.

Парламентський контроль – це функція Верховної Ради України, яка здійснюється парламентом як безпосередньо, так і його органами, посадовими особами, народними депутатами України та спеціалізованими допоміжними інституціями (Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини та Рахунковою палатою) і спрямована на перевірку діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб з точки зору відповідності цієї діяльності вимогам законності, ефективності та доцільності.

Персональні дані – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

Політична партія – це зареєстроване згідно із законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах.

Правова допомога – надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення.

Правові послуги – надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг,

процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Преамбула – нетипова норма, яка має політичний та ідеологічний зміст. Преамбула Конституції України складається із 9 абзаців, в яких вказується на історичне підґрунтя прийняття Конституції та визначається її соціально-правове значення.

Публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників владних повноважень.

Регіональна мова або мова меншини – мова, яка традиційно використовується в межах певної території держави громадянами цієї держави, які складають групу, що за своєю чисельністю менша, ніж решта населення цієї держави, та/або відрізняється від офіційної мови (мов) цієї держави.

Резолюція недовіри – рішення Верховної Ради України, що приймається нею за наслідками розгляду питання про відповідальність Кабінету Міністрів України, означає негативну оцінку діяльності Кабінету Міністрів України та має наслідком його відставку.

Релігійна організація – це об'єднання громадян, створене з метою задоволення своїх релігійних потреб сповідувати і поширювати віру, що діє відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирає, призначає і замінює персонал згідно із своїм статутом (положенням).

Референдум – спосіб прийняття громадянами України шляхом голосування законів України, інших рішень з важливих питань загальнодержавного і місцевого значення.

Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне

об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Тлумачення Конституції – уявлення та роз'яснення змісту (сенсу) конституційних норм; діяльність уповноважених органів, посадових осіб та громадян, метою якої є встановлення змісту конституційних норм.

Трансферт – автоматична зміна громадянства, коли разом з переходом території автоматично змінюється громадянство незалежно від того, погоджується або не погоджується населення території, що переходить.

Філіація (лат. *filia* – донька, *filius* – син) – набуття громадянства за народженням. При набутті громадянства за народженням враховуються принципи *jus sanguinis* (права крові) та *jus soli* (права ґрунту).

Навчальне видання

**ПЛАНИ
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ”**

(галузь знань 0304 “Право,”
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”)

для студентів заочної форми навчання

У к л а д а ч **ПОЛХОВСЬКА Інна Костянтинівна**

Відповідальна за випуск *О. Р. Дашковська*

Редактор *Л. В. Русанова*

Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

Поза планом

Підп. до друку 28.09.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 1,375. Облік.-вид. арк. 0,74. Вид. № 177.
Тираж 350 прим. Зам. № 4385. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.